

Şahin, Haşim, Adalet Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler, Erdem Yayınları, İstanbul 2021, 111 s. ISBN: 978-605-279-188-2

Şahin, Haşim, Ahiler: The Representative of Justice, Honesty and Fruitfulness, Erdem Publishing, İstanbul 2021, 111 p. ISBN: 978-605-279-188-2

Aylin Çömlek*

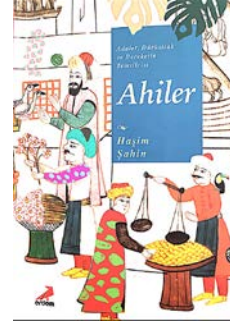

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye
ORCID No: 0000-0002-5572-5805

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Aylin Çömlek
Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye
E-posta/E-mail: ylnclmk@gmail.com

Başvuru/Submitted: 27.12.2022
Revizyon Talebi/Revision Requested: 14.02.2022
Son Revizyon/Last Revision Received: 17.02.2022
Kabul/Accepted: 22.03.2022
Yayımlanma/publication: 25.03.2022

Atıf/Citation:
Çömlek, Aylin, "Adalet Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler (Haşim Şahin)", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 27, (2022), 122-127.

ÖZ

Bu yazıda, Haşim Şahin tarafından ahiler üzerine kaleme alınan "Adalet Dürüstlük ve Bereketin Temsilcisi Ahiler" eseri tanıtılmıştır. Eserde ahiler, adalet, dürüstlük ve bereketin temsilcileri olarak ele alınmıştır. Çalışmada İslam tarihi açısından çok önemli olan Fütüvvet teşkilatı ve teşkilatın Anadolu'da kuruluşu, Selçuklular devri ile birlikte Ahi Evran'la Ahi Teşkilatının kurulması, teşkilatın yapısı, daha çok bir meslek örgütü olarak ahilerin Osmanlı devrinde oynadıkları rol, toplumsal açıdan devirlerine olan etkileri ve ahiliğin erdemleri gibi konular değerlendirilmiştir.

İslam dini, Türk kültürü ve toplumu açısından önemli bir kurum olan ahilik, model alınması gereken önemli bir kurum olup, bu eser ile birlikte tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Adalet, Selçuklu, Fütüvvet, Haşim Şahin

ABSTRACT

This review is about a book dealing with Ahi brotherhood, a Turkish-Islamic Guild, and written by Haşim Şahin. As can be noticed in the title of this work, Ahis are regarded as the representatives of justice, honesty and fruitfulness in the book. The following topics are mentioned in the book: An organisation called as futuwwa and its entrance into Anatolia, the establishment of Ahi organisation under the leadership of Ahi Evran during the Seljuk period, the framework of the Ahi organisation, Ahis' role as a trade body during the Ottoman period, and their social effects and the virtues of this organisation. Ahi organisation that is a notable institution in terms of Islamic religion and Turkish culture and community should be taken as a model and is introduced in this book.

Keywords: Ahilik, Justice, Seljuk, futuwwa, Haşim Şahin

Kitabın Bölümleri

Eser, 2021 yılının Ahi Evran Yılı olması sebebiyle, Ahiliğin yüzyıllardır, ağır basan tasavvufi boyutuyla birlikte İslam toplumunu farklı cephelerden etkileyen adalet, yardımseverlik, kardeşlik, cömertlik, dayanışma gibi erdemlerine dikkat çeken bir Ön Söz'le başlamıştır. Giriş'te ise, Ahilerin, Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti'nin ilk yüz elli yılında sosyal ve ekonomik hayatın şekillenmesinde önemi ortaya konulduktan sonra, yiğitlik, hak, adalet, dürüstlük ve yardımlaşma kavramları üzerinden ahiliğin kısa bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Giriş kısmından sonra eser, yedi ana başlık, sonuç kısmı ve kaynaklar bölümünden oluşmuştur.

Eserin ilk bölüm ana başlığı "*Fütüvvet Teşkilatı*" olup, bu başlık altındaki bilgilere göre; fütüvvet yani kardeşlik teşkilatı, Abbasi Halifesi Lidinîllâh (1225) tarafından, siyasi ve sosyal düzeni bozulan devlet otoritesine düzen vermek ve kendi otoritesini sağlamlaştırmak üzere Hanbeli fakihlerini referans alarak kurulmuştur. Halife'nin temel el kitabı olan İbn Mi'mar'ın *Kitabü'l-Fütüvve* adlı eserinden hareketle, fütüvvetin kökeni İslam inancı ile bağdaştırılmış ve her cuma hutbede okunan, "Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akraba ve yakınlarına yardım etmeyi emreder, hayâsızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasaklar. Tutasınız diye öğüt verir." (Nahl, 16/90) ayeti fütüvvet erbabının temel düsturu olmuştur. Teşkilat kurulurken, İbn Har-tabirtî'nin *Tuhfetü'l-Vesâyâ* adlı eserinden hareketle yüce Allah tarafından, fütüvvet hırkası Mî-raç Gecesinde Cebraîl Aleyhisselam eliyle Hz. Muhammed'e giydirilmiş, daha sonra bu hırka Hz. Ali ve Selman-ı Fârisî yoluyla Halife Nasır'a kadar ulaşmıştır. Yani meslek ehillerinin tespit etme yetkisi Hz. Ali'ye verilmişti. Bu şekilde Halife Nâsır, kendisini; Hz. Peygamber ve O'nun vasıtasıyla Hz. Ali'ye dayandırılan fütüvvet bağlantılı olarak, 1207 yılı itibarıyla Bağdat'ta ve diğer şehirlerdeki fütüvvet gruplarının tek lideri olarak ilan ettiği bilgileri verilmiştir.

Eserde yapılan tespite göre, fütüvvet teşkilatı, Hz. Peygamber'in soyundan gelen on iki imama atıf yaparak on iki kola ayrılmış, buna göre teşkilatın temel kural ve kaideleri belirlenmiştir. Bunlar, Hz. Ali'nin şahsında toplanan kahramanlık, yiğitlik, cesaret ve dindarlık gibi erdemler olurken, bu dönemden itibaren yazılan fütüvvetnâmelerde Hz. Ali ön planda tutularak "Ali'den başka er, Zülfikar'dan başka kılıç yoktur" sözü fütüvvetin temelini oluşturmuştur. Bu süreçte fütüvvete girişin sembolü üç unsur olarak belirlenmiştir: Bunlar, Hz. Âdem'i ve tarımı sembolize eden pamuk; Hz. Ali'yi ve savaşçılığı sembolize eden deri ve Hz. Muhammed'i, sufiliği, saflığı, duruluğu sembolize eden yündür.

Halife Nâsır Lidinîllah, fütüvvet ehlinin önderi olarak, tanınmış, sevilen mutasavvıf Şeyh Şihabeddin Ömer es-Sühreverdî'nin desteğiyle, diğer Müslüman devletlerin hükümdarlarına ve fütüvvet ehline kendi adına şalvar giydirilmesi, şed (kuşak) kuşatılması, şerbet içirilmesi, ok atılması talimatı vererek, elçi ve mektuplar vasıtasıyla fütüvveti her tarafa yaymaya çalışmıştır. Buna göre Suriye ve Mısır'da hüküm süren Eyyubiler ve fütüvvet şalvarı giyen Sultan I. İzzeddin Keykavus'la Selçuklular vasıtasıyla Anadolu'da fütüvvet teşkilatı hızla yayılmıştır. Dolayısıyla Anadolu'da Türkiye Selçukluları, I. İzzeddin Keykavus döneminde fütüvvet teşkilatına girmiştir. Gerek Sultan İzzeddin Keykavus ve gerekse Sultan I. Alaeddin Keykubad döneminde, sultanlar başta olmak üzere, devletin ileri gelenleri, halk dâhil çeşitli kesimler fütüvvet teşkilatına girmiştir. Bu şekilde Türkiye Selçuklu Devleti'nin yönetim bazında fütüvvet teşkilatına girdiği ifade edilmiştir. Eserde verilen bilgilere göre fütüvvet teşkilatı, Anadolu'da daha çok "Ahiler" adı ile yayılırken, Sultan Alaeddin Keykubad'ın vefatından sonra Moğol istilasına karşı toplumsal direnişin sembolü olmuşlardır.

Yazar, ikinci bölüm ana başlığında "*Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kurulması*" ve üçüncü başlıkta "*Selçuklular, Beylikler, İbn Battûta ve Ahiler*" konularını ele almıştır. *Ahi Evran ve Ahi*

Teşkilatının Kurulması bölümünde şu konulara yer verilmiştir: Orta Asya'dan İslam dünyasına büyük tahribata yol açan Moğol istilası sonucu İran, Azerbaycan ve Türkistan şehirlerinden pek çok esnaf ve sanatkâr Anadolu'ya göç etmiştir. Asıl adı Şeyh Nasirüddin Mahmud el-Hoyî olan Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy kasabasından Anadolu'ya gelen derici Türkmen reislerinden biridir. Ahi Evran'ın Anadolu'daki ilk uğrağı Kayseri ve daha sonra Sultan Alaeddin Keykubad'ın davetiyle Konya olmuştur. Ahi Evran, Anadolu'daki Ahi zümrelerini organize ederek teşkilat haline getiren şahsiyettir. Bu bölümde Ahi Evran ve ahilerin, Anadolu Selçuklu Devleti ve Moğol siyasetine bağlı olarak yaşadıkları hapisle başlayan sıkıntılara dikkat çekilmiştir. Bu süreçte Ahi Evran'ın, ahilerin Kırşehir'de *Ahiyân-ı Rum/Anadolu Ahileri* teşkilatını ve hanımı Fatma Bacı'nın *Bacıyan-ı Rum* adı ile kadınlar teşkilatını kurdukları ve organize ettiklerinin altı çizilmiştir. Ahi Evran'ın hayatını burada tamamlaması ve türbesinin Kırşehir'de olması nedeniyle, burası Ahilik açısından önemli bir merkez olmuştur. Bu bölümde yazar tarafından dikkat çekilen diğer bir husus ise, Anadolu'da Ahi adıyla ilk bilinen kişinin 1216-17 tarihlerinde Antalya'da yazılmış bir vakıfnâmede görülen Ahi Eminüddin Mahmud b. Yusuf olduğudur. İkinci isim Divriği'de 1262-63 yıllarında Ahi Abdurrahman, üçüncü isim Konya'da Ahi Natur'dur.

"*Selçuklular, Beylikler, İbn Battûta ve Ahiler*" başlığı altında ise, Ahi Evran tarafından Ahi zaviyelerinin Kayseri, Konya ve Kırşehir dışında örgütlendikleri, farklı meslek grupları ve loncalarla faaliyet gösterdikleri belirtilmiştir. Ahi Mahmud, Ankara'da devlet kuran Ahi Hüsameddin, Ahi Türk, Konya'da Ahi Ahmed Şah gibi Selçuklu devrinin önde gelen isimlerinden bahsedilmiştir. Ahilerin, özellikle Moğol istilasına karşı birlik ve beraberliklerini daha çok sağladıkları ifade edilmiştir. Yazar tarafından dikkat çekilen bir diğer husus ise, ahilerin normal zamanlarda siyasi işlere karışmadıkları, sadece olağanüstü dönemlerde siyasi otoritenin etkinlik alını içerisinde yer aldıkları konusudur. Seyyah Tancalı İbn Battûta'nın gözüyle ahiler ve ahi zaviyeleri ile ilgili değerlendirmelerde ise, İbn Battûta'nın 1330'lu yıllarda Alanya, Antalya, Burdur, Konya, Sivas gibi şehirlerde ahiler tarafından nasıl misafir edildiği anlatılmıştır. Özellikle Ahi gruplarının, İbn Battûta'yı misafir etmek için birbirlerine bıçak çekmeleri misafire önem vermeleri açısından dikkate değerdir. Bu bölümde altı çizilen diğer husus ise, ahiler arasında zaman zaman sıkıntılar yaşandığı ve Kadı Burhaneddin Devleti'nde ahilerin Ahi İsa ile aktif siyasete girdikleri, Kadı Burhaneddin'in yardımcılığını yaptıkları görülecektir.

Osmanlılar ve Ahiler" başlığı altında, Ahilerin Osmanlı'nın Beylikten Devlete geçiş sürecinde oynadıkları rol ortaya konulmuştur. Osman Gazi ve Orhan Gazi'den II. Mehmet'e kadar olan süreç ana hatlarıyla değerlendirilmiştir. Ahiler, özellikle Osman Bey döneminden itibaren kayınpederi olan (Vefai) Şeyh Edebalı ve onun kardeşi Ahi Şemseddin ve oğlu Ahi Hasan'la devletin yapılanmasında önemli yerler tutmuşlardır. Verilen bilgilere göre, Osmanlı Devleti'nin Bizans sınırında kuruluş döneminde savaşlarda cengâverlik göstermişler, ele geçirilen yerlerin Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır. Ahi zaviyeleri sadece şehirlerde kurulmamış yeni köylerin şekillenmesinde de önemli roller oynamışlardır. Bu yönüyle Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türklerin istihdamına ciddi katkı sağlamışlardır. Âşık Paşa, eserinde de ahileri Hak'tan cihana açılan beş kapı arasında "esnaf velisi" olarak tasvir etmiştir. Ahiler, Osmanlı'nın kurulmuş olduğu coğrafyada Söğüt, Eskişehir, Bilecik, Bursa, Sakarya, Geyve, Yalova, Mudurnu bölgelerde hayli aktif olmuşlardır. Bu şekilde ahilerin, zaviyeler kurarak, esnaf örgütlerini kontrol altında tutarak ve nizam vermek suretiyle devletin siyasal gelişmesine "irfanî" bir tavırla katkı sağladıkları görülmüştür. Ahiler zümresi gerek dini gerek sosyal yönü ile iktidar üzerinde etkili olmuştur. İbn Battuta, bizzat gördüğü Osmanlı'nın kurulmuş olduğu bölgelerde yardımseverlik, yolculara ikram etme gibi ahilerin özelliklerine

vurguda bulunmuştur. Bu yönüyle Bolu'ya dair seyahatnamesi ilginçtir. Birçok vakfiyede görüldüğü üzere ahilerin imarethane ve mescit türü eserleri yaptıkları da anlaşılmaktadır. Osmanlı'da vezirlik kurumunun kurucularından Çandarlı Kara Halil ve I. Murad devirlerinin ahileridir. I. Murad, ahi zaviyeleri için farklı bölgelerde arazi vakfetmiştir. Osmanlı padişahları sadece Anadolu'da değil Rumeli'de de Ahi zaviyeleri yaptırmışlardır. Bu katkıya karşılık Ahiler, siyasi, ekonomik, kültürel alanlarda devlete önemli destekler vermişlerdir. Devlet de ahileri vergiden muaf tutarken, toplum hayatının şekillenmesinde, ahilere birinci derece aktif roller vermiştir. Süreç içerisinde Fatih Sultan Mehmet devrinde tekke vakfının devlete nakledilmesi Ahileri olumsuz etkilemiştir.

Eserde ahilerin toplumsal alanda oynadıkları rolleri "*Toplum Hayatında Ahiler*" başlığı altında ele alınmıştır. Bu bölümde Ahi zaviyelerindeki gündelik yaşam, ahiler ve savaş, ahiler ve iskân konusu ön plana çıkarılmıştır. Ahi Evran ve Ahi Hasan başta olmak üzere ahiler, yaşam tarzları ile topluma örnek olmuşlar, ekonomik hayatın merkezinde yer alarak devletin temelini oluşturmuşlardır. Dolayısıyla asli unsurlar arasında rol alarak, toplumun yardım müessesesi, kimsesizlerin konakladığı açların karnını doyurduğu mekanlar ve devletin savaşçısı olmuşlardır.

"*Ahi Zaviyelerindeki Gündelik Yaşam*"a bakıldığı zaman, kendilerine has giyim kuşamları, tekkelerindeki zikir meclisleri ve bayramlardaki geleneksel örf ve adetleri dikkat çekmektedir. Yemek pişirilmesi, şerbet dağıtılması, dergâhlarda yapılan temizlikler, yatsı namazlarından sonra şeyhin sohbeti, zikirler, bayramlarda kabristan bölgesinde kurbanların kesilip dağıtılması, aşure geceleri ve yine ahi zaviyelerinde sema ve raksların yapıldığı görülmektedir. Bütün yapılan faaliyetlerde ahilerde ortaya bir derviş portresi çıkarmakla birlikte, halkın dini, mesleki ve sosyal açıdan bir nevi açık eğitim kurumu rolü oynadığı görülmektedir. Ahilerin sohbetlerine halktan ve yönetimden her kesimin katıldığı görülmektedir.

"*Ahiler ve İskân*" konusuyla ilgili Osmanlı Devleti'nde ahilerin, fetih politikalarına uygun olarak, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ve Balkanlarda iskân ve toplum kültürü açısından oynadığı rol özetlenmiştir. Ahiler, devrin diğer aktörleri olan gaziler, dervişler ve fakihler gibi ele geçirilen şehirlerin imarında ve bu şehirlere Türk ve Müslüman unsurların yerleştirilmesinde önemli rol oynamışlardır. Özellikle şehirlerin ekonomik faaliyetlerle ilerlemelerinde aktiftirler. Dükkânların, çarşı ve pazarların kontrolü ahilerin elinde olmuştur. Bu bağlamda Anadolu'nun pek çok şehrinde Külahçılar, Çuhacılar, Demirciler, Dericiler, Basmahane, Nalıncılar, Takunyacılar gibi mahalle ve sokak isimleri Ahi teşkilatı ile ilgilidir. Ahiler, şehirlerin yanı sıra köprü hizmetleri ile birlikte ıssız derbent türü stratejik bölgelerde de yerleşimlerin oluşmasına katkı sağlamışlardır. Bunlarla birlikte Ahilerin sıbyan mektebi kurarak, öğretmenler için tahsisat ayırarak eğitim ve öğretim hayatına toplumun kültür hayatına da etki etmişlerdir.

"*Ahilerin Teşkilat Yapısı*" başlığında ise, Türkiye Selçuklu Devleti'nden Osmanlı Devleti'ne Anadolu'daki büyük şehirlerde, kasabalarda, köylerde, ıssız bölgelerde zaviyeler ve çarşı pazardaki sanatsal el ürünleriyle ülke ekonomisinin temelini oluşturan Ahilerin hiyerarşik yapılanmaları değerlendirilmiştir. Verilen bilgilere göre Ahi teşkilatı, ana hatlarıyla ustalar, kalfalar ve çıraklardan meydana gelmiştir. Bu yönetim şemasının en tepesinde ise Ahi Baba bulunmaktadır. Onun yardımcıları ise yiğit başı, işçi başı ve teşkilatın önde gelen iki üyesi yer alırken ve bu şekilde her bir lonca beş kişilik bir yönetim kuruluna sahip olmuştur. Daha sonra her meslek temsilcisi, Ahi Baba denilen "şeyhü's-şüyuhu", genellikle Kırşehir'deki Ahi Evran Tekkesi'nin piri olan baş yöneticiyi seçmiştir. Üretim, pazarın güvenliği, ürün kalitesi, teşkilat üyelerinin yetiştirilmesi, yeni üyelerin seçilmesi, icazet verilmesi gibi hususların hepsi bir meslek grubunun mesleki yönetim hiyerarşisi içerisinde şekillenirdi. Yönetim Kurulu haricinde

Kahyalar Kurulu adı da verilen Büyük Kurul, teşkilat yapısı içerisinde önemli yer tutmaktadır. Toplantılar ise yılda bir yapılan ve genel işlerin görüldüğü Ziyafet Toplantısı, Üç Günler Toplantısı ve Memleket Toplantısı adı verilen Olağanüstü Toplantı olmak üzere belirli zamanlarda düzenleniyordu. Genelde toplantılar cuma günleri lonca odalarında yapılmıştır. Görüldüğü üzere Ahilikte esas olan mesleki yapılanmadır ve bazı esnaf gruplarının kendilerine özgü sembolleri olmuştur.

“*Meslekler ve Pirleri*” başlığı altında, Ahiliğin başlangıçta debbağ (derici), saraç (koşum ve eğer takımı esnafı) ve kunduracıları kapsayan meslek olarak ortaya çıktığı zamanla diğer meslek gruplarının da hiyerarşik yapı içerisinde yer aldığı ifade edilmiştir. Meslek teşekkülleri bir araya gelerek loncaları oluşturmuştur. Hiyerarşik yapı, fütüvvet teşkilatının esaslarına göre belirlenirken, her meslek grubu kadim dönemlerde yaşayan peygamberleri pirleri olarak kabul etmişlerdir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Hz. Âdem çiftçilerin, Hz. Şit hallaçların, Hz. Nuh marangozların, Hz. Salih deveçilerin, Hz. İbrahim sütçüler ve dülgerlerin, Hz. İdris terzilerin, Hz. Yusuf saatçilerin, Hz. Zülkifl ekmekçilerin, Hz. Lut tarihçilerin, Hz. Muhammed tüccarların piri olarak kabul edilmiştir. Sonraki dönemlerde belirli mesleklerde, İslam dünyasının önde gelen isimleri Ahiler tarafından pir olarak kabul edilmiştir. Örnek olarak, Avn b. İmkân hurdacıların, Selman-ı Farisî berberlerin piri şeklinde verilebilir. Anadolu’da Ahi teşkilatının kurucu Ahi Evran olduğu için, Ahi hiyerarşisinde en üstün meslek ve pirlik debbağlık olarak kabul edilmiştir.

“*Ahi Teşkilatının Efendisi: Ahi Baba*”. Eserde verilen bilgilere göre, Ahi teşkilatı içindeki en üst makamda yer almaktadır. Her şehirdeki farklı loncalar, kendi içlerinden birini Ahi reisi olarak seçmişler ve seçilen Ahi reisleri de içlerinden birini şehirdeki bütün loncaları temsilen Ahi babası olarak seçmişlerdir. Bu şekilde esnaf birliklerinin tek elden yönetimi sağlanmıştır. Buldukları şehirlerde bütün esnaf teşkilatlarının işleyişinden sorumlu olan Ahi babalar, her meslekte belirgin şekilde standart sağlamışlardır. Ahi babaları fütüvvetnâmelerde belirtilen, doğruluk, adalet, yardımseverlik gibi değerler çerçevesinde tekkenin ve loncaların işleyişini düzenlemiş ve kendisi de bu erdemlere bağlı kalmışlardır. Buna göre kurallara aykırı davranışlar cezalandırılıyordu. Osmanlı döneminde ve daha çok 18. yüzyıldan itibaren, bütün Ahi/esnaf loncalarının denetimi devlet adına Kırşehir’deki Ahi Evran tarafından yürütülmüştür. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde getirilen yeni düzenlemeyle Ahi babaları, seçimi kadılar tarafından onaylanan kethüdalar haline gelmiştir. Bu şekilde Ahi babaları toplumsal bir statü olmaktan çıkmış devlete bağlı memur haline gelmişler ve zamanla fonksiyonlarını kaybetmişlerdir. 1878’den itibaren Ahi babalığı temsil eden görevliye “Mütevelli” denilmeye başlamıştır. Coğrafi keşiflerden itibaren zayıflamaya başlayan Osmanlı ekonomisine bağlı olarak, narh politikalarıyla birlikte kaliteli üretim açısından Ahiler zorluklar yaşamaya başlamışlardır. Özellikle kapitülasyonlar yüzünden ahiler, pazarda tutunamamaya başlamışlardır. Ahiliğin eski gücünü kaybetmesi-sonucunda bugün imece usulü ve yaren odaları vasıtasıyla köylerde yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Osmanlı Devleti tarihi boyunca Ahilerin, dönemlere göre farklı toplumsal görevler üstlendiği, savaşlarda büyük gayretler gösterdikleri, tekkelerde gelip geçen yolculara yardım ettikleri, onların barınma ve gıda ihtiyaçlarını karşılamalarının yanı sıra, esnaf ve çarşı pazar açısından farklı meslek gruplarına dönük üretilen malların kalite kontrolünü yaptıkları, fiyatları belirledikleri görülmüştür. Ahi teşkilatlarında, liyakate ve ahlaka dayalı uygulamaları sürekli ön planda olmuştur. Bütün bu değerlendirmeler detayları ile birlikte “*Teşkilat Üyelerinin Görev ve Sorumlulukları*” başlığı altında anlatılmıştır.

“Ahiliğin Erdemleri” başlığı altında ise, özellikle fütüvvetnâmelerle belirlenen erdemler, ahlaki ve manevi terbiye çerçevesi içinde Kur’an/Peygamber ahlakına dayandırılmıştır. Bunlar adil olmak, güvenilir olmak, iyilik sahibi olmak, dürüst olmak, cömertlik, yardımseverlik, vefalı olmak gibi özelliklerdir. Ahiliğin temel anlayışında Müslümanlar kardeş olarak görülmüştür. Ahi’nin, eli, sofrası ve kapısı açık olmalıdır. Ahi, kötü bakmayan göze, kötü sözü olmayan dile sahip ve namus açısından beli bağlı olan kimsedir. Bu durum Hacı Bektaş Veli’ye ait olduğu söylenen, “Eline, beline, diline hâkim ol” sözüyle özetlenmiştir. Eserde verilen bilgilere göre, Fütüvvetnâme düzenlemeleriyle, kafirler, münecimler, pişe-kârlar, muhtekirler, iftiracılar, başı boş gezenler, hırsızlar, gıybet edenler vs. Ahilik teşkilatına alınmamıştır. Dolayısıyla ahilik erdeminde boş durmak hoş karşılanmamıştır.

Eserin sonuç kısmında ise, Ahilerin Selçuklu’dan Osmanlı’ya toplum hayatında oynadıkları ekonomik, kültürel vs. roller bütün yönleriyle özetlenmiştir. Ahiler, üretim ve ahlak ilkeleri ile toplum hayatında birlik, beraberlik ve canlılık sağlamışlardır. Esnaflar hayatında adalet ve güvenilirlikleriyle toplumda sosyal bir denetim mekanizması kurmalarının altı çizilmiştir. Dolayısıyla eser, tarihi önemli bir kurumun fonksiyonlarını ana hatlarıyla ortaya koymuştur.